

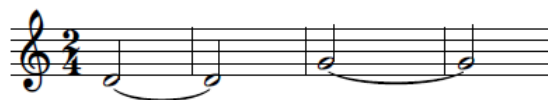
פאול בן חיים – "חגיגה" מתוך "מחזות ישראל"

הצעות לפעילות

הכרות עם שני הנושאים של חלק א'

א. "הנושא ההמנוני"

1. מבססים את סולם רה מינור (טבעי) על ידי שירה של סולם עולה ויורד.
2. אוריינית קריאה: כותבים או מקרינים את הסולם על הלוח, ושרים על פי הצלילים שהמורה מראה. מומלץ להתחיל במהלכים סקונדליים, ואז לעבור לקפיצות.
רצוי לחדד את הקפיצה רה-סול שתופיע בנושא.
3. התלמידים מאלתרים מנגינות קצרות ברה מינור, ב-2/4. האילתור בצלילים בלבד, ללא שמות התווים, כדי לאפשר חופש מוזיקלי.
4. כמו 3, אך על המנגינות להתחיל בהתחלה קבועה:

5. כותבים או מקרינים את הנושא על הלוח, ושרים עם שמות התווים.

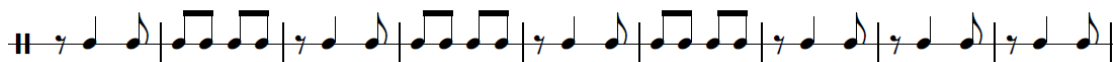

6. לומדים לשיר את הנושא בעל פה.

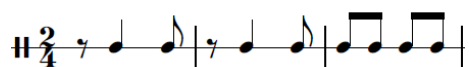
7. מוסיפים לשירה תיאור תנועתי של קו המתאר, תוך חלוקה של הנושא לשניים (8+9 תיבות) אם בוחרים בתנועת יד, רצוי להחליף יד בין שני חלקי הנושא.
אם בוחרים בתנועה בשטח, רצוי להחליף כיוון.
7. מקשיבים לחלק הראשון של היצירה (עד דקה 54:2), ומצטרפים בשירה ובתנועה בכל פעם שהנושא מופיע.

ב. "הנושא הסינקופי"

נושא זה קשה יותר לקריאה ולשירה, ולכן נתרכז במקצב שלו.

1. משמיעים את הפעמה בעזרת מטרונום. על רקע הפעמה, משחקים משחק חיקוי במחיאות או בתיפוף. המורה מקישה את המקצב של שלוש התיבות הראשונות, והתלמידים מחקים.

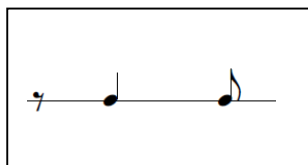
לאחר מספר חזרות, המורה משנה את רצף התיבות, ומקישה בכל פעם רצף אחר, הפעם רצפים של ארבע תיבות. לדוגמה:

2. לומדים בעל פה בעזרת חיקוי את רצף המקצב של שמונה התיבות הראשונות של הנושא (כתובות לפני סעיף 1 בשורה הראשונה).

לומדים בעל פה בעזרת חיקוי את הרצף של שש התיבות הבאות (כתובות לפני סעיף 1 בשורה השניה), ואז מקישים את 14 התיבות ברצף.

3. אוריינות קריאה: מכינים כרטיסים של תבנית המקצב הסינקופית, ושל התיבה עם ארבע השמיניות.

התלמידים מחליטים על פי הזכרון איך לסדר את הכרטיסים כך שיתקבל הנושא שלמדו. 4. כותבים או מקרינים את המקצב של הנושא כולו על הלוח (כולל שלוש התיבות בסיום, תיבות 15-17, שלא נלמדו). מקישים מספר פעמים מן הכתוב. אם מכירים שפת מקצב, אפשר גם לקרוא בשפת המקצב.

5. מקשיבים לנגינת הנושא בידי המורה, ומתווים את קו המתאר בתנועת יד באויר תוך הדגשת החלוקה הפנימית. שמים לב לסקוונצות ולהצפפה (סְטְרֵטוּ) אחרי 8 התיבות הראשונות.

הקונטרפונקט בין שני הנושאים:

1. התלמידים מקישים את מקצב הנושא הסינקופי, והמורה שר/ה או מנגנת/ת בו זמנית את הנושא ההמנוני.

2. מחלקים את הכתה לשניים. קבוצה מקישה (נושא סינקופי) וקבוצה שרה (נושא המנוני) בו זמנית. מומלץ לבצע לאט, ולנסות להגביר מהירות.

3. כמו 2, אך בחלוקה לזוגות – אחד מקיש ואחד שר, ואז מחליפים תפקידים.
4. כמו 3, אך המורה מנגנת את מלודיית הנושא הסינקופי, יחד עם הקשת התלמידים.

המבנה הסטרופי וההצטברות בחלק א'

1. מבצעים שש פעמים כמו בסעיף 4 לעיל. בפעם הראשונה מבצעים רק שני זוגות, ובכל חזרה נוספים זוג או שניים לביצוע.
2. לאחר ההכרות עם הנושאים מוצאים תנועה בשטח שתבטא כל אחד מהם. מחלקים את שני הנושאים בין התלמידים. מקשיבים ליצירה ומצטרפים לנושאים בתנועה, כל תלמיד עם הנושא שהוקצה לו.
3. כמו 2, אך מתחילים ממספר מועט של מבצעים, ובכל פעם שהנושא חוזר נוספים עוד ועוד תלמידים לביצוע.
4. מקשיבים ליצירות בעלות מבנה סטרופי, כגון:

”בארמון מלך ההר” מתוך הסויטה ”פר גינט” מאת גריג
 ”בולרו” מאת רוול
 פרק הפינאלה מתוך הסויטה ”ציפור האש” מאת סטרוינסקי

הערה: כדאי להבהיר כי המבנה הסטרופי הוא רק בחלק הראשון של היצירה, וזה איננו מבנה היצירה כולה.

הכרות עם חלק ב'

1. לאחר ההכרות עם חלק א' עורכים דיון: למה מצפים בהמשך הפרק? למשהו מנוגד או לפיתוח של אותם נושאים? מה יהיו התכונות המוזיקליות של ההמשך? (דינמיקה, תזמור, מרקם, תבניות ריתמיות וכד').
אפשר להציע אפשרויות שונות. למשל:
 - * אותם נושאים, אך בשקט ובקבוצות כלים קטנות.
 - * שני נושאים חדשים השונים מן הנושאים שהיכרנו.
 - * מנגינה עם ליווי.
2. מקשיבים ליצירה מתחילת חלק ב' ועד הריטנוטו (מדקה 2: 55 ועד דקה 4: 28), ומגיעים לתשובה הנכונה (נושא חדש).
3. מקשיבים לחלק ב' עד הריטנוטו (מדקה 2: 55 ועד דקה 4: 28) תוך צעידה במרחב. התלמידים מתבקשים לעצור כשהם שומעים את תרועת החצוצרה.
4. מבררים: האם הצעידה התאימה כל הזמן? אם לא – התלמידים מוזמנים לשנות תנועה ולהסביר מדוע שינו.
5. מקשיבים שוב, ומנסים לגלות תבניות חוזרות המאפיינות את הנושא החדש.
בולטות במיוחד שתי תבניות:

* ירידה בסקונדה קטנה (תבנית ראי לתבנית הסינקופית מן הנושא הראשון)

* חזרה על צליל אחד ברבעים.

6. מזמינים את התלמידים להוסיף לצעידה שלהם תנועות קלות המדגישות את התבניות הללו. למשל: פתיחת אגרוף בסקונדה היורדת, ורקיעה בצליל החוזר.

מבנה הפרק:

1. מקשיבים **בישיבה** מחלק ב' ועד הסוף. במקום צעידה אפשר לטפוח בשקט על הברכיים. מנסים להקשיב אחרי תרועת החצוצרה ולגלות בהמשך את הנושאים שהכרנו בחלק א' – אם מגלים את הנושא הסינקופי מוזמנים להקיש את המקצב, ואם מגלים את הנושא ההמנוני מוזמנים לשיר.
2. דנים במבנה הפרק ומשיימים: לפרק מבנה טרנרי – א-ב-א.
3. מחלקים את הכתה לשלוש קבוצות. שתי קבוצות יפעלו על פי שני הנושאים בחלק א, והקבוצה השלישית תפעל בחלק ב'. מקשיבים לכל הפרק תוך פעולה של הקבוצות בתנועה, בשירה ובהקשה לפי המבנה.

דיון מסכם (בנוסף לנושאים הכלליים שהוצעו קודם)

1. מדוע החליט המלחין לקרוא לפרק "חגיגה"? איזו אווירה מאפיינת אותו?
2. מה התכונות המוזיקליות המתאימות לשם הפרק?
2. מה דומה ומה שונה בין שלושת הנושאים?
3. מה אהבתם בפרק זה?